

2015 рік

Склад робочої групи:

- Захараш М.П. – член-кор. НАМН України, професор кафедри хірургії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, заст. Генерального директора універсальної клініки «Оберіг»
- Парій В.Д. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту охорони здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, медичний Директор універсальної клініки «Оберіг»
- Яковенко В.О. – кандидат медичних наук, завідувач відділенням ендоскопії і малоінвазивної хірургії Універсальної клініки «Оберіг»
- Курик О.Г. – доктор медичних наук, завідувач патогістологічного центру Універсальної клініки «Оберіг»

Пояснювальна записка

Колоректальний рак (КРР) залишається однією із найбільш актуальних проблем сучасної проктології і онкології через значну його поширеність (до 15% від усіх пухлини різної локалізації; посідає II місце за локалізацією серед чоловіків, III – серед жінок). Показник захворюваності в Україні сягає до 40 випадків на 1 тис. населення, складаючи 20-21 тис. хворих щорічно; за рівнем смертності КРР посідає III місце. Через пізню діагностику захворювання близько 40% хворих помирає в рік його діагностики. Більше ніж у 40% хворих виявляються віддалені метастази на момент діагностики захворювання; майже у 50% оперованих хворих метастази виявляються після хірургічного і комбінованого лікування хворих; у 10%-15% хворих протягом року виявляються локальні рецидиви захворювання. Майже у 50% хворих хірургічні втручання завершуються формування тимчасових або по життєвих стом. Переважна більшість хворих працездатного віку стають інвалідами.

Єдиним шляхом суттєвого покращення безпосередніх, віддалених, функціональних результатів і якості життя оперованих хворих є проведення скринінгу КРР та своєчасної діагностики передракових захворювань і ранніх стадій раку даної локалізації за рахунок широкого запровадження і активного використання сучасних методів ендоскопічної та морфологічної діагностики, сучасної ендоскопічної хірургії, що і обумовлює необхідність проведення циклів тематичного удосконалення лікарів-ендоскопістів, проктологів, онкологів, хірургів, патогістологів та інших фахівців з указаних проблем.

Метою проведення інформаційного циклу ТУ «Ендоскопічна діагностика і ендоскопічна хірургія передракових захворювань та ранніх стадій раку товстої кишки, їх морфологічна верифікація» є поглиблення знань і умінь лікарів різних спеціальностей, які займаються діагностикою і лікуванням передракових захворювань товстої кишки і КРР, шляхом ознайомлення їх з сучасними можливостями ендоскопічної і морфологічної діагностики вказаних захворювань, освоєння або удосконалення техніки їх виконання, надання слухачам інформації щодо новітніх досягнень в указаних галузях медичної науки і практики.

Контингент лікарів – слухачів циклу ТУ «Ендоскопічна діагностика і ендоскопічна хірургія передракових захворювань та ранніх стадій раку товстої

кишки, їх морфологічна верифікація»: лікарі – ендоскопісти, проктологи, хірурги, онкологи, гастроентерологи, патогістологи та інші фахівці.

Зміст програми охоплює весь необхідний комплекс теоретичних знань, необхідних для підвищення рівня професійної підготовки з проблем діагностики передракових захворювань і ранніх стадій раку товстої кишки, хірургічного їх лікування з використання лапароскопічних технологій.

Програму побудовано за системою блоків, які є окремими підрозділами з певних розділів ендоскопічної і морфологічної діагностики захворювань товстої кишки, що містять необхідний обсяг теоретичної і практичної інформації з указаних проблем. Кожний розділ включає декілька тем.

Для виконання програми передбачено проведення лекцій (6 год.), семінарів (8 год.) , практичних занять (25 год.)

Для визначення рівня знань і практичних навичок слухачів передбачено проведення заключного заліку з оцінкою «Зараховано», «Не зараховано».

Слухачам, які успішно склали залік, видається Посвідчення встановленого МОЗ України зразка про тематичне удосконалення.

Навчальний план циклу тематичного удосконалення «Ендоскопічна діагностика, ендоскопічна хірургія передракових захворювань та ранніх стадій раку товстої кишки, їх морфологічна верифікація».

Тривалість циклу - 39 год.: Лекції - 6 год.

Семінари - 8 год.

Практичні заняття - 25 год.

№ п/п	Назва теми	Кількість навчальних годин			Всього
		Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	КРР – актуальна проблема сучасної онкології і колопроктології: Етіологія, роль генетичних чинників. Патогенез. Клініка. Діагностика. Комбіноване лікування КРР.	2	2	-	4

	Скринінг, профілактика КРР. Передракові захворювання товстої кишки: поліпи товстої кишки сімейний аденоматозний поліпоз, НВК, хвороба Крона.				
2	Морфологічна діагностика захворювань і новоутворень товстої кишки.	2	2	2	6
3	Новітні ендоскопічні технології в діагностиці і хірургічному лікуванні передракових захворювань та ранніх стадій раку товстої кишки	2	2	23	27
4	Заклучна конференція	-	2	-	2
Всього:		6	8	25	39

Навчальна програма циклу тематичного удосконалення « Ендоскопічна діагностика і ендоскопічна хірургія передракових захворювань та ранніх стадій раку товстої кишки, їх морфологічна верифікація»

№ п/п	Назва курсу, структура розділу, теми.
1	Колоректальний рак – актуальна проблема сучасної онкології та коло - проктології. Актуальність проблеми, поширеність КРР у світі і в Україні, окремих її регіонах. Пятирічна виживаемість, летальність . Етіологія, значимість чинників зовнішнього середовища, харчування; генетичні аспекти КРР. Клініка, діагностика КРР. Комбіноване лікування КРР. Метастатичний КРР. Профілактика, можливості скринінгу КРР. Передракові захворювання товстої кишки: генетичні синдроми (сімейний аденоматозний поліпоз, синдром Пейтца–Сгерса, Тюрко, Гарднера); хронічні запальні захворювання кишечника - НВК, хвороба Крона; поліпи товстої кишки; дисплазії епітелію слизової оболонки товстої кишки, значимість їх своєчасної діагностики і адекватного лікування.
2	Морфологічна діагностика передракових захворювань та раку товстої кишки.
3	Новітні ендоскопічні технології в діагностиці і хірургічному лікуванні передракових захворювань та ранніх стадій раку товстої кишки.

Перелік практичних навичок для оволодіння на циклі ТУ «Ендоскопічна діагностика і ендоскопічна хірургія передракових захворювань і ранніх стадій раку товстої кишки, їх морфологічна верифікація»:

1. Виконання ректороманоскопії, сигмоскопії.

2. Виконання відеокOLONOSКОПІЇ, хромоколоноскопії.
3. Виконання політопної біопсії.
4. Виконання петлевої ендоскопічної поліпектомії.
5. Виконання ендоскопічної підслизової ін'єкції.
6. Виконання ендоскопічного клішування.
7. Виконання ендоскопічного лігування.
8. Виконання ендоскопічної аргоноплазмової абляції.
9. Виконання ендоскопічної підслизової дисекції новоутворень товстої кишки.
10. Підготовка видалених тканин до морфологічного дослідження.
11. Виконання морфологічних досліджень видалених мікропрепаратів за участю керівника патогістологічного Центру.

Питання до заліку на циклі ТУ «Ендоскопічна діагностика і ендоскопічна хірургія передракових захворювань і ранніх стадій раку товстої кишки, їх морфологічна верифікація»:

1. Хірургічна анатомія і фізіологія товстої кишки.
2. Передракові захворювання товстої кишки.
3. Сучасні технології ендоскопічної діагностики передракових ранніх ракових утворень товстої кишки.
4. Паризька класифікація пухлинних новоутворень товстої кишки.
5. Класифікація поверхневих неоплазій по JCGA.
6. Класифікація рельєфу поліпів товстої кишки за Kudo.
7. Міжнародна колоректальна ендоскопічна класифікація візькосмугових зображень (NICE).
8. Класифікація Y.Sano капілярного малюнока поверхневих утворень товстої кишки.
9. Бостонська шкала оцінки якості підготовки кишки до колоноскопії.
10. Режими підготовки товстої кишки до колоноскопії.
11. Фізичні основи вузькосмугового ендоскопічного дослідження.
12. Відеоендоскопічні системи з високою роздільною здатністю і вузькосмугови дослідженням.
13. Метод колоноскопії.
14. Акваколоноскопія.
15. Методи хромокопії слизової оболонки товстої кишки.
16. Поверхневі неоплазії з латеральним розповсюдженням.

- 17.Зубчасті аденоми.
- 18.Анестезіологічне забезпечення ендоскопічного дослідження товстої кишки.
- 19.Патологія термінальної частини здухвинної кишки.
- 20.Підслизові утворення товстої кишки.
- 21.Ендоскопічна ультрасонографія: глибина інвазії поверхневих неоплазій.
- 22.Ендоскопічна ультрасонографія при підслизових утвореннях товстої кишки.
- 23.Біопсія слизової оболонки.
- 24.Фото- і відеофіксація дослідження.
- 25.Принципи видалення поверхневих неоплазій товстої кишки.
- 26.Методи поліпектомії.
- 27.Щипцева поліпектомія.
- 28.Холодна петлева поліпектомія.
- 29.Коагуляційна петлева поліпектомія.
30. Ендолігірування.
- 31.Ендокліпування.
32. Ендоскопічна підслизова ін'єкція.
- 33.Ендоскопічна резекція слизової оболонки товстої кишки.
- 34.Ендоскопічна підслизова дисекція.
- 35.Підготовка і оцінка видаленого матеріалу перед морфологічним дослідженням.
- 36.Морфологія поверхневих утворень слизової оболонки товстої кишки.

Перелік літератури

1. Ендоскопічна і морфологічна діагностика, малоінвазивне лікування поверхневих неоплазій товстої кишки . Методичні рекомендації / О.Г. Курик, М.Ю. Коломоєць, В.О. Яковенко, О.В. Каленська / Міністерство охорони здоров'я України, Український центр наукової медичної інформації і патентно-ліцензійної роботи. – / К.: «Аврора Принт». – 2012. – 28с.

2. Нейроендокринні пухлини (карциноїди) шлунка і кишечника – рання діагностика і мініінвазивні ендоскопічні втручання [Електронний ресурс] / О. Г. Курик, В. О. Яковенко, В. В. Баздирев, Л. В. Боднар // Морфологія. - 2014. - Т. 8, № 1. - С. 58-64. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Morphology_2014_8_1_12.pdf

3. Морфологическая диагностика зубчатых неоплазий толстой кишки / Е.Г. Курик, В. А. Яковенко, В. В. Баздырев // Scientific journal «ScienceRise». – 2015. – Т. 7, №4(12). – С. 69-73. –УДК: 616.3-091.8 doi: 10.15587/2313-8416.2015.47561. – режим доступа: <http://journals.uran.ua/sciencerrise/article/download/47561/43917>.

4. Яковенко В.О. Ендоскопічна ультрасонографія у диференційній діагностиці підслизових утворень травного тракту (Частина 3) / В.О. Яковенко // Therapia. Український медичний вісник. – К.:ВКФ "Триада", 2015, №6 (99). – С. 25-26.

5. Яковенко В.О. Ендоскопічна ультрасонографія у диференційній діагностиці підслизових утворень травного тракту (Частина 2) / В.О. Яковенко // Therapia. Український медичний вісник. – 2015. – №5 (98). – С. 21-22.

6. Яковенко В.О. Ендоскопічна ультрасонографія у диференційній діагностиці підслизових утворень травного тракту (Частина 1) / В.О. Яковенко // Therapia. Український медичний вісник. – 2015. – №4 (97). – С. 17-19.

7. Морфологічна картина колоректальних передракових новоутворень / О.Г. Курик, О.В. Каленська, В.О. Яковенко, В.В. Баздырев // Укр. ж. малоінвазивної ендоск. хір. – 2012. – Т. 16, № 4. – С. 5-8. – Режим доступа: http://endoscopy.com.ua/assets/files/journal/2012_4.pdf

8. Яковенко В.А. Латерально распространяющиеся опухоли толстой кишки при колоноскопии с высокой разрешающей способностью, исследованием в узком спектре и хромоскопии уксусной кислотой [Текст] / В.А. Яковенко // Гастроэнтерология. – 2015. - №1, т. 55. – С. 50-55. – Режим доступа <http://gastro.org.ua/sbornik55/Razd3Yakovenko.pdf>

9. Лупаренко В.А. Діагностична ефективність вузькоспектральної колоноскопії із збільшенням у діагностиці аденом товстої кишки, їх морфологічна характеристика та частота виявлення [Електронний ресурс] / В.А. Лупаренко., В.О. Яковенко В.О., О.Г. Курик // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2014. – №3 (82). – С. 68-70. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unmmj_2014_3_17.pdf

10. Лупаренко В.А. Розповсюдженість поверхневих коло ректальних неоплазій за даними відеоілеоколоноскопії у вузькому спектрі світла (NBI) з високим збільшенням [Електронний ресурс] // В.А. Лупаренко, В.О. Яковенко, О.Г. Курик // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2014. – №1 (79). – С. 87-89. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unmmj_2014_1_24.pdf

11. Яковенко В.А. Дифференциальная диагностика дивертикулярных псевдополипов [Текст] / В.А. Яковенко // Хирургия. Восточная Европа. – 2014. – №1 (09). – С.146-151.

12. Яковенко В.А. Гигантский полип прямой кишки. Эндоскопическая резекция по частям с помощью дистального колпачка и комбинированной монофиламентной петли с иглой для подслизистой инъекции / В.О. Яковенко // Therapia. Український медичний вісник. – 2014. – №11 (93). – С. 24-26.

13. Яковенко В.А. Трудности при проведении колоноскопии/ В.А. Яковенко // Therapia. Український медичний вісник. – 2014. – №10 (92). – С. 32.

14. Яковенко В.А. Нерандомизированное моноцентрированное исследование эффективности колоноскопии с высокой разрешающей способностью и исследованием в узком спектре света для диагностики латерально

распространяющихся опухолей толстой кишки / В.А. Яковенко // Хирургия. Восточная Европа. – 2014. – №3, т. 11. – С. 76-82.

15. Яковенко В. О. Пухлини товстої кишки, що латерально поширюються. діагностична ефективність колоноскопії та хромоскопії з використанням індигокарміну та оцтової кислоти / В. О. Яковенко, О. Г. Курик [Електронний ресурс] // Клінічна хірургія. – К.: Інститут хірургії та трансплантології АМН України, 2013. – № 11 (849). – С.21-23. – Режим доступу: http://hirurgiya.com.ua/files/11_2013.pdf

16. Яковенко В. О. Ендоскопічна резекція слизової оболонки кишечника з приводу колоректальної неоплазії / В. О. Яковенко, О. Г. Курик [Електронний ресурс] // Клінічна хірургія. –К.: Інститут хірургії та трансплантології АМН України, 2013. – № 12 (852). – С.25-27. – Режим доступу: http://hirurgiya.com.ua/files/12_2013.pdf

17. Ендоскопічна і морфологічна діагностика неоплазій товстої кишки // М.П. Захараш, В.О. Яковенко, Ю.М. Захараш, О.Г. Курик // Сучасна хірургія та колопроктологія. Всеукраїнський науково-практичний журнал. – 2013. – № 2-3, Т. 6-7. – С. 35-41.